

SEMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMÎNALĂ

Redacția și Administrația :
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

DIRECTORI :
A. VLAHUȚĂ și G. COȘBUC

ABONAMENTUL :
10 Lei pe an

EXPOZIȚIA GRIGORESCU

Zilele acestea se va deschide la Ateneu expoziția Domnului Grigorescu. În vremea asta tulbură și posomorită, seninul și pururea tinărul maestru ni-aduce primăvara cu ceruri albastre, cu plaiuri verzi scăldate de soare, cu turme ce ies la pășune, cu crengi de măr înflorite — simbol al vieții eterne.

Dulcile, fermecătoarele zile de primăvară !... Ce mult trebuie să-l fi mișcat pe artist și ce adînc trebuie să fi intrat în sufletul lui, așa de larg deschis în fața naturii, pentru ca divina lui operă să ni se arate scăldată în această prodigioasă lumină în care toate palpita, se mișcă, trăesc. *Trăesc* — acel care le-a dat atîta viață a avut grijă să le dea și aer.

Dintre artiștii neamului nostru, singur Domnul Grigorescu a rămas pururea admirat, iubit și respectat de toți Romîni. Toate frunțile se pleacă, toate invidiile amuțesc în fața acestui ales, care-a știut să pue cu atîta măestrie pe minunatele-i pînze frumusețile și sufletul țării noastre. Drept e că ast-fel de rarități nu apar de cit la depărtări de veacuri. Și poate gîndul acesta face ca inimile noastre, de obicei așa de puțin entuziaste, să tresară de astădată încălzite de aceeași adîncă admirație, de aceeași evlavie a frumosului în fața artistului ș'a operei lui neperitoare. Preot al artei, în toată puterea cuvîntului — acest om extraordinar, a cărui viață va rămînea în istorie ca un model de cinste și de suverană demnitate, a trăit pururea retras, singur în marele templu al naturii, și numai ei, numai blindelor ei frumuseți și-a închinat toate gîndurile, toată iubirea, toată vieța lui de om și de artist. Acolo, în tăcere, coșacii, apele, cerul și vasta întindere a plaiurilor i-au desvălit mistere, i-au șoptit cuvinte necunoscute nouă, acolo a lucrat în taină pentru gloria neamului romînesc, — acolo a scris, în culori și'n raze de soare, cel mai inspirat poem al trumoasei noastre țări.

Va fi de sigur, un adevărat pelerinaj la Ateneu, vor veni din toate unghiurile țării să vadă podoabele acestei ultime expoziții — încoronarea a patruzeci de ani de muncă, — să admire minunatele creațiuni ale celui mai mare și mai puternic artist ce s'a ridicat din mijlocul nostru.

A. VLAHUȚĂ.

M I D A S

— Un singur fel de om e puternic, — și cel puternic singur poate fi cu adevărat fericit; — puternic este numai acela, care isbutește să țină în robie pe alții, — iar mijlocul de a-i ține în robie nu mai este astăzi *slăbiciunea*, ci sunt *slăbiciunile* lor.

Care însă dintre toate slăbiciunile face pe om mai ticălos, mai gata a se prosterna, a se gudura la picioarele celui puternic, de cît stăruitoarea nepotrivire dintre poftă și mijloacele de a le împlini? Și ce alt face ca nepotrivirea aceasta să se perpetueze, dominînd și apăsînd vieți întregi de-alungul lor, de cît nerăbdarea d'a trăi, care naște lipsa de prevedere?

Puterea va fi dar a celor răbdători, a celor prevăzători. Din singura neprevedere a o sută, a o mie, a o sută de mii de inși, unul singur poate bate atîta monetă, cît să răscumpere cu vremea tot ce aceia au avut, și el singur să se bucure la urmă, numai fiind-că a știut aștepta, de tot ce a rămas și s'a adunat din rodul muncii a o sută, a o mie, a o sută de mii de inși...

A aștepta, a avea răbdare și a te ști folosi cu prevederea ta de neprevedere altora, — iată tot secretul cu care vei isbuti a-ți robi tot mai mulți și mai mulți din semenii tăi, și a ții-i robi nu alergînd tu după dînșii, ci ei singuri venind la tine să-și îmbie minile cătușelor și grumajii jugului tău... Iată secretul întreg al forței, al dominării.

Acela care-l pricepe și se știe folosi de el, acela singur poate deveni puternic, — și numai cel puternic poate fi cu adevărat fericit...

Așa își zise, și iată-l acum îndărătul unui ghișeu, plecat asupra unor maldăre de hirtii înegrite de slove și socoteli. Aci stă și așteaptă, — așteaptă neprevedere ademenită de nerăbdarea d'a gusta mai repede viața, ca să vină, și umilită să ceară de la el dreptul de a-i lăsa, dînsa, și lui o parte din aceea ce ar putea gusta mai mult mai tîrziu, numai ca să poată gusta mai curînd mai puțin...

Și vin doritorii de a se robi, vin rînduri-rînduri și roiri întregi. Sint așa de mulți, în cît ar ajunge pentru zece stăpîni, nu pentru unul.

Rece și chibzuit, cu ochii scrutători de sub fruntea încrețită și pleșuvă, el măsoară pe toți și-i pătrunde până în adîncul sufletelor lor lașe. S'a putut înșela la început, dar cu vremea a învățat a cunoaște *mușteriu* cel bun dintr'o sută: mușteriu care plătește camăta grasă și mai dă și recunoștința-i temătoare și plecată pe de-asupra, — robul adevărat, robul voit, robul vînat...

Și grămada de aur crește mereu dimpreună cu turma slabilor ți-nuși de chică, cari regulat vin să-și numere aci tributul ușurinței din munca lor grea.

S'a strîns mult, și tot mai mult se strînge... Are mîna norocoasă, — tot ce atinge se preface în bani, în bani buni, în bani peșin...

Acuma însfirșit a ajuns pe culme! Atîta vreme a trecut de cînd lumea lui întregă s'a mărginit acolo, în acel laborator de putere, de viitoare fericire. A răbdat, a știut să rabde. A fost prevăzător, a știut să adune. A fost puternic, a știut să subjuge...

Și acum... Acum a venit și rîndul lui, — rîndul din greu și cu atîta chibzuială pregătit, să guste cu adevărat, să se bucure din tot belșugul de viață...

Nu mai stă îndărătul ghișeului, pe dinaintea căruia nu se mai perindează robii umiliți și lingușitori... Îi așteaptă acum în somptuoasa-i locuință clădită din fărîmăturile muncii lor...

Îi așteaptă să vină să i se închine... — dar ei nu vin. La ce-ar mai veni? Ei trebuie să urmeze a-și purta fărîmele muncii și rodul neprevederii lor în mînile altui puternic, altui prevăzător... Pe acesta îl cunosc acum, acestuia i se mărturisesc vasalii, — de cel-alt n'au nevoie să mai știe...

În somptuoasa-i locuință puternicul e singur... Anii au trecut după ani și sufletele după suflete s'au înstrăinat... Nici nu le-a băgat în seamă cum s'au înstrăinat; el n'avea vreme; el își clădea temeliile puterii, el își număra turma de vasalii...

Dar vasalii nu mai vin, ei și-au întors fața în altă parte. Și sufletele înstrăinate nu se mai întorc.

Și atunci, își aduce aminte...

Odată, a fost iubit; dar nu era temut; nu era puternic, — și numai cei puternici pot fi cu adevărat fericiți...

A fost temut apoi, — dar n'a mai fost iubit; — a fost puternic, — atîția s'au tîrît la picioarele lui... Dar iată, acum e singur... Poate fi oare, singur, omul fericit?...

A avut mîna norocoasă... totul s'a prefăcut în aur în mînile lui, totul, totul...

Și rîsul, și veselia, și dragostea de demult. Și dorul de cei iubiți și duișoia după ce e bun și frumos în lumea aceasta, — totul, totul în aur s'a prefăcut...

Chip de om viu e oare acesta care se resfrînge din oglinzile bogate? Nu, nu, iată, — nu mai este de cît tot un chip făcut, un idol de aur...

Inima! inima! Unde este inima?... E bogat, e puternic, are tot, tot,—dar n'are nimic: a pierdut inima!... N'a băgat de seamă, n'a avut vreme... Cine știe când, într'o zi, într'un ceas, într'un minut neobservat, ea s'a strecurat încet, pe nesimțite, s'a dus și nu s'a mai întors... Și el n'a simțit nimic, și abia acu se trezește și rămîne trăsnit de grozăvia pierderii acesteia... Cum n'a simțit el nimic? cum n'a știut nimic pînă acum?...

Și în mijlocul nopții, alergînd, se întoarce acolo, în contoarul întunecos, — laboratorul puterii, — și cu minile tremurînde descuie cassele de fier și vîntură aurul adunat în grămezii...

— Inima, inima!... Unde este inima?... Aci s'a rătăcit, aci trebuie să fie... Aci în grămezile acestea este, — dar, Doamne, cum s'o mai cunosc din toată apa aceasta de aur?... Una s'a făcut cu el, n'o voiū mai regăsi nici odată... Nicî odată nu voiū mai putea s'o deosibesc și s'o făuresc din nou din potopul acesta...

Rise în hohot omul puternic, — și-î răspunse tînguitor ecoul golului, ecoul singurătății.

ION GORUN.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PE MUNTE

Fugiți cu turma repede spre văi!
Pe culme-aleargă duhul răsbunării,
Grozavul vînt să sbate 'n largul zării
Și norii 'mbracă haină de văpăi.

Sosește-acum! cu ochiul cit cuprinzi
Furtuna 'n sirg scoboară 'n jos pe coaste,
Și 'n urma ei se 'ntinde neagra oaste
Și urlă 'n cor: «Tu fulgere s' aprinzî,

«Tu nor, să 'ntuneci; vînte, tu să 'mprăștii!»
Și-un brad se face țandări, cel mai înalt;
Și prins de vîrf, au smuls pe celălalt
Purtîndu-l roată 'n largul chip al prăștii.

Pe sus se 'ntinde-amestecul nespus,
Și Duh în Duh prin aer să frămîntă,
Iar grindina 'n văzduh cumplit își cîntă
Cîntarea ei de-oțel, căzînd de sus,

Pe codrul larg ce 'n urlete se 'ndoaie,
 Și sare iar la loc apoi mugind.
 De-odată stă. Și iată-l, răpăind
 Potop din cer turnatul riu de ploae.

Se rupe cerul, cade-acum! S'a rupt.
 Nălțate neguri hrană dau peririi,
 De-avalma gemă 'ntreg cuprinsul firii,
 Și nu mai știi ce-î sus și dedesupt.

Acum nici Dumnezeu nimic nu poate.
 De geaba 'ntind ei minile și cer —
 În negrul Iad, și unul până 'n cer,
 Vîrteju-î Domn, el singur Domn a toate.

G. COȘBUC.

DE PE BĂRĂGANUL PRESEI

VICTIMELE «PLAGIATULUI CARAGIALE»

Un tânăr elev al d-lui Gr. G. Tocilescu, dornic și nerăbdător de a se avînta și el la o celebritate oare care, — orcum, numai celebritate să fie, — a imaginat, sau poate i s'a sugerat, un mijloc desigur ne mai întrebuițat până acum de nimeni, nicăiri și niciodată: a ridicat o *acuzare mincinoasă de plagiat* în contra unui scriitor de frunte al țării sale.

Reuși-va sau nu, tânărul elev al d-lui Gr. G. Tocilescu să dobîndească, pe această cale, celebritatea visată sau alta, pentru cît timp și cu ce preț? — califica-se-va fapta sa drept cea a unui pervers sau a unui maniac, ținînd de codul penal sau de casa de sănătate? — toate acestea sînt chestiuni cari se vor pleda desigur și se vor lămuri la timpul și locul lor.

Neavînd în această privință elementele necesare, lipsind adică, până acum, o interogare sau o examinare mai de aproape a preveniturii sau pacientului, nu putem judeca încă, pe care anume din acele două drumuri a apucat; unul din două în tot cazul îi este asigurat.

Altceva însă este ceea ce vrem noi să relevăm aci.

* * *

Dacă cineva ar fi avut intenția anume ca, printr'o generală punere la probă, să facă dovada cea mai zdrobitoare a halului vrednic de plîns în care a ajuns ziaarele noastre în ce privește maltratarea chestiunilor literare, a lipsei de orce orientare și pregătire, a incapacității celei mai patente ca și a ignoranței celei mai crase ce zilnic se lăbărțează în co-

loanele lor, — n'ar fi putut să aleagă o piatră de încercare mai perfectă de cît cazul acesta al «plagiatorului Caragiale».

Este vorba aci, în adevăr, de o plăsmuire atît de grosolană, în cît nițel bun simț, foarte puține cunoștințe de limbă și o doză modestă, modestă de tot de simț critic ar fi fost de ajuns orcuî,—nu unui *critic* sau chiar *director* de gazetă! — ca să-î sară în ochi imediat făurirea din topor, lipsită de orce dibăcie, a *probelor* «plagiatorului»... Eî bine, nu. *Nici unul* din faimoșii critici n'a fost în măsură a susține proba, nici unul n'a văzut ceea ce și un copil va vedea îndată ce-î vom deschide numai nițel ochii.

Nu mai vorbim de grotăștii Viction, Karrison, Purion, etc., cari sînt tolerați a se juca «de-a critica» pe la ziarele *Apărarea națională*, *Secolul* sau *Gazeta liberală*... Gravitatea acestora cînd SOMEAZĂ pe domnul Caragiale că până în 24 de ore să se disculpe în fața lor, sub pedeapsa pierderii stimei și admirației ce încă, provisoriu, mai consimt a-î păstra, — aceasta ține mai mult de specialitatea *Zeflemelei*. Dar însuși faimosul Chițibuș Mille al *Adevărului* declară și el, cu toată autoritatea ce-î dau atîția ani de persistență în pîngărirea stilului și cugetării romînești, că «*va fi imposibil să se facă proba negativă*» față de acuzarea de plagiat, — și decî caută, cu un aer protector ce prinde așa de minunat pe domnul Chițibuș, a consola pe *amicul său* (ce spuî!) Caragiale, cu exemplul lui Molière și Shakespeare... Ba domnul Luciliu-Macedonski merge și mai departe, merge până la sfîrșit pe acest povîrniș — care vom vedea unde-o să-l ducă — și vorbind despre imaginarul Kemény István ca despre un bun cunoscut, chipurile ca despre însuși fratele d-sale, de care se despărți adinioară la un colț de stradă, proclamă că: «*orî ce s'ar zice și orce s'ar face*, cele două-trei scene *rămîn totuși plagate*» — «rămîn documente pe cari *nîmîc* nu le poate infirma»...

* * *

Să vedem acum *probele plagiatorului*, pentru ca orcine să poată judeca întreaga perspicacitate, — sau dacă nu, atunci toată bunăcredința și lealitatea, — tuturor acestor domni cari *somează* pe Caragiale să se disculpe, cari cer «să se arate cîrtea», cari afirmă că «nu se poate face proba negativă», sau însfirșit cari găsesc că «nîmîc nu poate infirma acuzarea de plagiat».

E locul să notăm aci că *nici unuia* din *criticii* cari au făcut tot ce le-a stat prin putință ca să *vulgarizeze* — cum s'ar zice — chestiunea «plagiatorului Caragiale» dîndu-î pe cîte cu putință proporțiile unui scandal, nu i-a trecut prin minte acest lucru foarte simplu: să *reproducă* măcar, dacă nu să cerceteze, probele aduse de tînărul elev al d-lui Gr. G. Tocilescu întru sprijinirea acuzării sale. De ce? Nu cercetăm; fapt este însă că era de ajuns ca acele probe să fi fost reproduse, pentru ca imediat *cititorii* să observe ceea ce n'au fost în stare să vadă *criticii*: plăsmuirea grosolană a stupidei acuzări.

Năpasta, zice elevul d-lui Gr. G. Tocilescu, — (sau poate un inspirator, sau poate un mistificator al său) — este copiată după o piesă ungurească *Nenorocul*, datorită unui *Kemény István* și tradusă de către un *Alexandru Bogdan* în anul 1848, la Brașov... Un scriitor ungar *Kemény István* sau un traducător român *Alexandru Bogdan* n'au existat niciodată și nici vr'o piesă ungurească cu titlul *Nenorocul*, — dar, firește, *criticii* nu erau ținuți să știe aceasta.

Pretinsele estrase din traducerea românească de la 1848 *nu sunt în limba de la 1848*; elevul d-lui Gr. G. Tocilescu a crezut să le dea un aer de dialect ardelenesc, — pentru aceasta însă el n'a avut la dispoziție alte cunoștințe de cât încredințarea că ardelenii ar fi întrebunțind mereu, cu rost sau fără rost, pe *doar* și ar fi începînd foarte adesea frazele cu *no*; atît; a ticluit ast-fel o caricatură de pretinsă ardelenescă schimonosind cîteva fraze din *Năpasta*: «Pentru ce *doar* să te bat?» — «*Doar* pentru că am ucis pe Nicolae». — «*Doar* ce este» (?!). — «*No* că *doar* n'o să-l poată *prididi* (!!)). — «*Doar* unde ești tu Sf. Maria?» — «S'a dus *doar*?»... — Nu este și n'a fost aceasta *niciodată* limbă ardelenescă: dar și aceasta, de unde s'o știe *criticii* noștri?...

Iată însă că venim la ceva ce ne-am fi putut socoti în drept a crede mai aproape de mîntea lor :

Elevul d-lui Gr. G. Tocilescu ne dă drept fraze pe cari le-a găsit într'o carte tipărită la Brașov în 1848 următoarele: «Spune că eü te-am trimis pentru o *crimă*» — «n'o să aibă destulă *fortă* să se răsboiască (!) cu el»; — «și pe tine *t'a liberat?*» etc., — fraze pe cari Caragiale le-ar fi *modernizat* ast-fel: «Spune că te-am trimis pentru un *omor*»; — «par'că o să aibă ea destulă *putere* să se *lupte* cu nebunul»; — «și *i-a dat drumul*»...

Nu vă sare încă în ochi plămuierea ignorantă, domnilor *critici*?... Să mergem dar mai departe.

După ce a dat *două scene* din pretinsul *Nenoroc* de la 1848, elevul d-lui Gr. G. Tocilescu, ascultînd de somațiile *criticilor*, a avut imprudența să încerce a plămui și «un *resumat al dramei lui Kemény*»; fantasia l'a ajutat însă așa de puțin, în cât în grabă s'a apucat și a făcut... *resumatul* piesei «*Mort fără luminare*», faimoasa parodie a *Năpastei*! În grabă s'a încurcat însă și mai rău de cât atît; a uitat că scenele pe cari le citase din pretinsa piesă «*Nenorocul...*» *nu se mai potrivesc de loc cu resumatul*!

Ast-fel: În *resumat*, crima e comisă de «un sătean anume Ștefan, în unire cu soția sa Maria»; — în una din scenele citate însă se spune că Maria trimite după primar ca să'i denunțe crima... Crima la care și ea fusese părtașă?...

În *resumat* se spune că un altul, «un nenorocit bătrîn», fusese închis pe nedrept la ocnă — idiotul nu fusese nici-odată în ocnă; în una din scenele citate însă idiotul spune, ca și în *Năpasta*, că ocnașul acela «împărția cu dînsul *tainul* lui» (*tainul* în graiul ardelenesc!)

Nici acestea nu sînt de ajuns?

Născocitorul *Nenorocului* ne dă odată Actul III, scena V, drept Actul II scena IV-a din *Năpasta*, cu personagiile «*Stefan împreună cu Ioan*»; a uitat că ne-a mai dat odată tot Actul III scena V, drept Actul II scena VII-a din *Năpasta*, cu personagiile... *Moise și Maria*; — La o scenă ne spune că personagiul Gheorghe din *Năpasta* poartă în *Nenorocul* numele de *Moise*; mai tîrziu însă uită și aceasta și ne arată că Gheorghe din *Năpasta* se cheamă în *Nenorocul*... *Alexandru*!

Tot mai vreți încă, domnilor critici? Tot vi se mai pare că «proba negativă e imposibil de făcut», tot mai cereți să vedeți cartea,—tot nu vă arde încă obrazul de rușine când găsiți că «or ce s'ar zice și or ce s'ar face» plămuirea aceasta de cît care mai prost cioplită nu se poate închipui alta, rămîne «un document pe care nimic nu-l poate infirma?»...

* * *

Apoi cînd cu o țesătură gogoneață ca aceasta, ce nu strigă ci urlă în contra evidenței celei mai simple, cu o ticluire de balamuc a unui maniac sau a unui farsor neinteligent s'a putut deruta întreaga critică literară gazetărească, plus directori de ziare ca d. Chiț. Mille, plus «mari poeți ai țarei mele» ca d. Luciliu Al. Macedonski,—fără a mai vorbi de directorii și colaboratorii tînarului elev al d-lui Gr. G. Tocilescu,—spuneți și d-voastră, cari ați fost și cari vor rămîne adevăratele victime ale «plagiaturii Caragiale»?...

Tînarul elev al d-lui Gr. G. Tocilescu va scăpa poate de răspundere, cu un certificat din partea facultății de medicină,—teoria iresponsabilității nenorociților afectați de «*moral-insanity*» e la modă,—dar cine va putea scuza, cine va putea acoperi vr'odată ceea ce exploatarea acestei «*chestiuni*» prin gazete a dezvăluit odată mai mult: pustiul intelectual al unora, decrepitudinea morală a altora?...

I. G.

NOAPTE DE VARĂ.

In apus e luptă 'ncinsă
Intre noapte și lumină,
Ziua 'ngenunchiază 'nvinsă...
Codrul, apele suspină...

Umbre moi se 'ntind ca ceața,
Pe cînd raze scad în zare—
Steaguri lungi plecate 'n fața
Unor oști biruitoare.

Numai taîne pe tot locul,
Noaptea 'neacă toată vatea...
Vino... Sub salcîmi norocul
Stă să ne ație calea.

ELVIRA M.

SINGURA PALMĂ

Ne aflam împreună trei prietenî bunî, într'o seară liniștită, călduță de Crăciun. Cu dragostea veche ce-o aveam unul pentru altul, vorbiam în de noi de copilăria noastră, de iubire, de lume.

Prodan, cel mai tînăr și mai tăcut dintre noi, arare-orî punea și el cite un cuvînt, cu ochii duși departe, retras, privea cum alunecă molatec fulgii de zăpadă, de-alungul ferestrii luminate, cum se așează pe pămîntul uscat, fără șgomot, ca pe un covor.

— Uite, parc'a fost erî...

Cu două degete își săltă unda de păr negru ce-'i acoperea fruntea ca o aripă frumoasă de corb, și încet, cu glasul aproape tremurat, începu:

— Voi, dragii mei, m'ați cicălit întotdeauna pentru firea mea sliicioasă, mai mult închisă, mi-ați bănuit că ocolesc poate dinadins trecutul meu, ca ceva care ar ascunde vre-o pată, vre-o rușine. Vedeti, astă-seară, în mijlocul vostru, nu știu de ce mă simt alt-fel, mă simt mai aproape de sufletele voastre, vă înțeleg mai bine, vă iubesc cu alt-fel de dragoste, ca și cînd n'aș mai fi eû feciorul pădurarului din Stelișoara, «țărănoiul» de odinioară, care s'a prezentat la concursul de bursier îmbrăcat romînește, netuns și cu opinci în picioare... Și iată, vă spun și eû ceva din copilăria mea, un lucru neînsemnat, o prostie dacă vreți, care însă mi-a rămas adinc întipărită și nu puțin va fi contribuit la hotărîrea firii mele.

Căsuța noastră se afla în coada satului, între drumuri, subt o măgură. După ograda săracă și întinsă cit ai întoarce în loc o căruță, drumeții pricepeau lesne traiul necăjit ce înfiripa o biată gospodărie nevoiașă, legată cum numai Dumnezeu știe. Intr'un țarc părăginit, cu învălitoare nouă, ai noștri din buna îngăduire a boerului Iancu Roșu, și-au putut face un cuibuleț — așezare mai statornică în coborîrea lor silită din dealurile Sibiului. Acolo, între surcele miro-sitoare și betelii de tei albe, lucii ca mătasa, acolo, m'am născut eû.... Țin minte cit eram de mic, de pipernicit, și uscat la față și negru ca boaba de neghină. Bolnăvicios, lunî întregi stam cocoloșit în fundul patului, cu urechia lipită la păretele ce ne despărțea de coșarul de alături, o ghioace vremelnică unde erna vaca noastră și «Codița», o capră sură, pitică de neam, adusă în desagi, de la munte. Voi nu 'nțelegeți, nu vă dați seama cit farmec și ce duioasă poezie e'n șgomotul surd al coarnelor ce se lovesc ușor de iesle, — în mișcările dragi și chibzuite ale animalului după urma căruia te hrănești. Și cum sfirșeau nutrețul și începeau să cleșăească din fâlcî,

sătule — limba clopoțelului de la gît, se atingea încetinel și clincănea așa de frumos — așa de frumos, — atunci ațipeam legănat, și toată noptica până 'n zorile albe, îmi cîntau plugărașii colinde la căpățîiū...

Intr'o seară, adăstam pe tata, cu cina. El, un om voinic, cuminte și ursuz intră, își lapadă căciula pe laviță, s'așează la masă, și tace. Mama, mărunță, supusă, blajină, cată sfoasă 'n ochii lui. Imbucăm noi ce brumă aveam, și mama la urmă, întoarsă cu spatele, măi mult în șoaptă, zice:

— Dinule, m'apucă geru fără 'ncălțăminte.

Nu spune nimic, cu capul în piept, iese afară, alege un fir de rogoz din strașină și intră 'n casă.

— Adă piciorul.

Îi ia două măsurî, una 'n lung, alta în lat; face două crestături cu unghia, și viră paiul în sîn, lîngă basmaua cu scăpărători și răboajele pădurii.

Mama, veselă, își face drum prin vecinî; măi tirzior vine cu un braț de lemne ninse. Le trîntește jos, trage spuza 'n gura sobii și aprinde focul. Apoi, se așează la vatră și coase. Tata, în mijlocul odăii, stă pe o buturuga. Cu luleaua 'n gură, își ascuțea securea, cu luare aminte petrecea degetul cel mare de-alungul tăișului lucios în vilvătăile focului. În muțenia de afară, zăpada cădea domoală; noi nu rosteam o vorbă. Pe semne sub o frunză de rouruscă s'a strecurat în casă un greeruș. Cum a dat de căldură, desmorțit, și-a pornit voios scirțierea lui cîmpenească: țir! țir! cînd ici, cînd colo.

Neliniștit, m'am furișat tiptil, să-l văd, să-î ghicesc ascunzătoarea. Chibzuiam încotro cîntă și îndată ce mă uitam, din întunecet prindea de veste, și tăcea. Măi pe urmă, ce socotelî și-o fi făcut nu știū, că mă pomenesc că sare de pe cuptor drept înaintea mea. Incurcat și greoiū la mers, se 'mpiedica 'n pîntenî, și 'n salturi mărunte și regulate mergea țanțoș, tîrîndu-și după el frîntura de sabie ce o purta aninată în virful cozii.

Eū, ridic talpa iute. Îmi țineam răsuffarea, și cu ochii pironiți în jos, purtam piciorul pe deasupra lui, pîndind clipeala cînd trebuie să apăs. Probăluesc, măsor — un trosnet slab de clapă ce se închide, și greerușul nu măi era.

În acelaș moment o umbră mare se ridică și acopere peretele: tata se apropie mormăind a ciudă la mine, și... plicî! o palmă peste obrazul dogorit de pară.

— Na, să te 'nveți minte, blestematele!

Bietul bătrîn mă spiona cu privirile de la început, sufletul lui de pădurar n'a putut să-mi erte greșala asta mare... A fost prima și singura lui palmă!

Prodan, cu ochii umeziți de lacrimi, nu se mai uita la nici unul dintre noi.

Acum, tăceam cu toții, odăița sărăcăcioasă se aromise toată de parfumul amintirilor, de melancolia scumpă a lucrurilor ce nu mai sînt.

V. CIOFLEC.

P O E Z I A

Te văd trecînd... Dar nu mai porți brățară,
Nici diadem, nici straie orbitoare;
Ci tristă 'n șalul vechiu de cerșetoare:
Averea ta întregă e-o gitară...

Războinici mari pe vremuri te 'nnălțară, —
Tu le 'mpleteai cununii neperitoare...
În veacul nostru cine vrea o floare? —
Gonită rătăcești din țară 'n țară.

Pe drumuri, în surghiun, te-apucă sara;
Dormi prin ruini, drept căpățîu ghitara,
Iar ziua cînți la uși de cafenele;

Aprinzi în muritorii simțiri rebele,
Tu care-î desfătați cu ambrozie,
Sărmană, urgisită Poezie!

St. O. IOSIF.

DIN TRECUT

PĂRINTELE RADU

Era unul dintre bătrîni preoți cu carte din țara Bîrsii. Fusese printre tinerii studenți al căror entuziasm hrănise flăcările revoluției din 1848. Părintele Radu fusese tribun pe Tîrnave.

Om venerabil, așezat la vorbă, în biserică era cucernic și făcea o slujbă de drag s'o fi tot ascultat. Avea un glas sonor și tînguios și cînd citea sfînta Evanghelie era o smerenie ș'o evlavie printre credincioși cum rar s'a mai văzut. Nu era Duminică, nici sărbătoare, în care să n'auzi mai ales pe babe zicînd la eșirea din biserică «Dulce Doamne, ce mai slujbă face popa Radu ăsta, simți că'ți merge la inimă! S'o tot ascultî!... Dumnezeu să'l ție!...

Prin cuvioșia lui, prin înfățișarea lui blindă și prin întreaga lui viață

cinstită și cucernică, însufleșise o adincă încredere poporenilor, așa că ori-cine avea câte-un năcaz, întîiu la el se ducea. Nimeni nu eșia nemîngîiat de la dînsul. Dacă nu cu bani, că de, părintele deși cu oare care dare de mîină, avea și el nevoile lui, dar totdeauna cu o vorbă bună și înțeleaptă eșită din inimă. Numai ce 'l auziai: «Pune nădejdea 'n Dumnezeu finică, ori sinule, că el e bun și nu te lasă». Era atîta căldură și dragoste creștinească în aceste cuvinte, că nu se putea să n'atingă pe cei cari le-ascultaū.

Așa era părintele Radu. Se preotîise după revoluție numai de cît și slujia la biserica cea nouă din sat împreună cu părintele Neagoe și cu popa Ion, acesta din urmă om deștept și mîndru, dar pismătăreț. — Ungurii și țiganii din partea locului îl știaū de frică, și pînă mai ieri alaltăieri erau mulți printre ei, cari își mai aduceau amînte de pe vremea, cînd părintele Ion îi închidea în grajdii cu vitele de cîte ori treceau chiuind ori mîind caii prea tare pe dinaintea casii lui...

Nu prea vedea părintele Ion cu ochi buni pe părintele Radu, nu de alta dar mai ales se gîndea, că de aci 'nainte trebuia să mai împartă și cu el liturghiile și alte chicușuri bisericești, cu toate că biserica număra printre credincioșii ei pe gospodarii cei mai de frunte din Ardeal, așa că ar fi putut hrăni cu ușurință, chiar peste numărul preoților ce 'l avea; totuși un fel de dușmănie se puse cu încetul între acești slujitori ai altarului, și nu întîrzie să izbucniască într'o bună zi chiar în biserică.

O seamă dintre credincioși îi dădura 'n glas părintelui Ion, nici ei nu și-ar fi prea dat bine socoteala de ce, poate fiind că-l știaū mai de mult. Părintele Radu auzînd din altar murmure 'n biserică, eși de o dată în ușile împărătești, așa cum era îmbrăcat în odăjdii, și aruncînd o privire fulgerătoare asupra celor vinovați, le strigă cu o voce deslușită și-apăsată: «Nu vă este frică că vă trăsnește Dumnezeu de sus»? .

Toate capetele se plecară. Nici un murmur nu se mai auzi. Sgomotul unei ploii ce 'ncepuse a cădea și care se 'nteți așa pe neașteptate cu fulgere și trăznete îi înmărmuri pe toți... Lumea se strecură încet din biserică și văzînd vremea tare, își făcea cruce șoptind: «A fost păcat..... Simțiți, par'că miroasă a pucioasă?... Asta-î un semn de la Dumnezeu... He hei, părintele Radu e om cu credință...»

D'atunci pacea și buna înțelegere n'au mai fost tulburate în biserică, și scurtă vreme după aceea s'a petrecut și părintele Ion.

* * *

Părintele Radu venise cu idei nouă de la 'nvățătură și-ar fi voit să facă și el ceva mai de seamă pentru săteniū lui. Intr'o Duminecă, după slujbă, frunțașii bisericii se strînseseră la un loc, căci avea să le vorbească tînărul preot. Le spuse el multe despre buna stare a națiilor din străinătățile depărtate, despre tot ce s'a făcut prin acele țări pentru înaintarea poporului, și-î desluși că pe lingă biserică, mai ales școala a fost aceea, care a ridicat din întuneric oamenii de pe-acolo, arătîndu-le calea cea adevărată, care duce la fericirea vremelnică și la cea după moarte. — «Școală

'n lege ne trebuie nouă, le spunea părintele Radu, unde să meargă de-o potrivă fetele cu feciorii noștri, ca să se lumineze». Nu-î plăcea părintelui mai ales, că fetele nu prea erau date la școală și el tocmai aici vrea să bată. «Ca s'avem mame bune, harnice și 'nțelepte, trebuie să ne dăm fetele la școală, zicea dînsul. S'ajutăm decî cu cît putem fie-care, ca să mai mărim școala pe care o avem, și fondul ei, spre a avea învățători destoinici, care să ne lumineze copiii».

Vorbise părintele din toată inima, și nici nu se mai îndoia, că lucrurile aū să iasă așa după cum doria dînsul, și cum cerea și interesul obștesc. Dar iată că se ridică d'odată, luîndu-î vorba din gură, moș Nică Gologan, unu din bogătașii satului, om trufaș, care prețuia lumea numai după bani, încolo să fi fost cine-va cu stemă 'n frunte nici nu'l creșta, și cu-o gură mare cît pe colo : «Da școală le trebuie fetelor noastre, părinte? Să-și vază de furcă și de războiū, acolo-î treaba lor! Ce să facă ele cu cartea? Doar să 'nvețe a scrie rāvășele pe la ibovnici. Nici noi nu prea știm carte și slavă lui Dumnezeu că 'nvîrtim treburî mari pe dincolo prin Țară, ținem moșii, stăpînim tîrle 'ntinse, facem daraveri uite așa mai mult cu răboju de cît cu potcoavele ăstea de slove, pe cari le cunoaștem prea puținî dintre noi»...

Verba lui moș Nică a pătruns adînc și toți tăcură, — cei cari l'ascultau tot cam ca dînsul judecău, iar părintele Radu a rămas bătut în ziua aia.

Curînd după aceea moș Nică Gologan, — unul din vechii arendași ai postelnicului Băleanu, îmbrăcat în lungu-î antiriu alb de dimie înflorit cu găitane negre, cu pālăria lată 'n strășini cum se purta pe vremuri și cu tągircioiu de galbenî ascuns la loc bun, se ducea la București să numere cîștigul boerului, care avea frumosul obicei să opriască pe arîndașul lui la masă, la prilejiuri d'ăstea, ca să mai audă de pe «dincolo».

— Hei, ce mai nou pe la Domnia-voastră, jupîne Nică? întrebă boeru pe moșneag cînd s'așezară la cafea. — Ce să fie, cocoane Nicule, toate ar fi bune, da a venit acu de curînd și s'a așezat în sat un spurcat de popă, tot-d'acolo de neam, — care-a a tost înăuntru departe pe la 'nvățături și, nici una nici două, vrea să ne facă fetele cocoane și mai multe nu. Și începu moș Nică să-și verse focu de la inimă, și s'așeze pe părintele Radu cum se pricepu el mai bine. — Boeru 'l lăsă pînă ce sfinși, și pe urmă, uitîndu-se lung la dînsul : «Păi bine, jupîne Nică, nu vezi d-ta că pe omul ăsta numai Dumnezeu vi l'a trimis? Țta-î om de inimă, el vrea binele dumniavoastră. — Cînd te-î duce acasă, cît de colo să-ți ia pālăria înaintea lui. — După cîte 'mi spuî, preotuî acela e un om neprețuit pe care trebuie să-l cinstiți cu toții și să-l ajutați în vrerile lui, nu să-î puneți piedici».

Zis și făcut, căci cuvintele bogatului boer erau sîntē pentru moș Nică.

Cînd după cită-va vreme se nimeri iar între ai lui, tot la o adunare ca aceea din rîndul trecut, se ridică d'odată și făcu un gest mare :

— «Fraților, — bine a vorbit părintele Radu, așa să facem cum ne

'nvață Sfinția Sa, căci numai spre folosul nostru și-al copiilor noștri are să fie!

Și scoțind punga — «Iată eu dau de la mine cincizeci de galbeni și poruncesc și feciorilor mei să dea câte douăzeci». — Toți se uitară lung unul la altul, — nu le venea a crede schimbarea la față a lui moș Nică. Cel mai mirat din toți, dar și cel mai vesel, era părintele Radu.

Trecuse prin multe în viață părintele Radu, și ca mulți alții, își avusesese și el slăbiciunile și durerile lui. Văduvise aproape patruzeci de ani, și nu-i lucru puțin pentru un preot, mai ales cu copii cum era dînsu, să ducă singur greutățile casii. Dar ca bun creștin ce era, le 'ndurase pe toate cu-o evanghelică resemnare. Și nimeni nu l'a auzit tinguindu-se, nimeni nu i-a văzut o lacrimă. O singură dată în viața lui, cătră bătrînețe, a fost biruit și el de durere.

Era într-o sară posomorită de toamnă. O mină blestemată omorise chiar în apropierea casii noastre pe ginerele lui, — notarul satului — om cuminte muncitor, cinstit, drept și cu frica lui Dumnezeu.

După două zile cînd îl duceau la groapă, nepoții părintelui, toți mărunței, se țineau de reverenda bunicului, speriați, țipînd după tatăl lor. Strigătul de durere al micilor orfani, îl covârși pe bietul bătrîn. — El care 'n lunga lui păstorie privise d'atîtea ori moartea și durerea 'n față, fără să lăcrimeze, căci așa-i, se vede, scrisul preoților, să mîngie și s'aline durerile altora, dar nu să plîngă, — de astă dată nu se mai putu conțeni și, ducîndu-și mîinile la tîmple, începu a suspina cu amar. Șiroae de lacrimi îi udau fața și se sîrecurau în barba lui căruntă.

Atunci îl văzu lumea întîia oară plîngînd.

GEORGE MOROIANU.

NĂFRAMA ANII

Trei zile sînt de cînd e 'nchis
In temnița din vale,
Căci pe-un dușman el a ucis,
Dușman al țării sale.

Măicuța lui în alb ștergar
Cu jalea ce-o aduce
Venit-a 'n ceasul cel amar
La cap să-i pună cruce.

— «Tu spune'mi, de la noi din sat...
Așa mi-e scrisă cartea:
Eu luptă bună am luptat,
Și-aștept în pace moartea.

Dar am o rană ici în piept
Și veche 'mi este rana:
'Să'mi spuî, măicuță, spune drept
Ce-a zis, ce face Ana?...»

Cu glas slăbit de mult suspin
Zimbește biata mamă
Și scoate tremurînd din sin
O galbenă năframă.

— «S'o dai în mîna lui Dănil...
Așa mi-a spus sărmana
Și'a plîns amar ca un copil!» —
— «M'a plîns pe mine Ana?...»

«Atunci, măicuță, pot să mor,
Și rămîneți cu bine...
Mă 'ngînă cel din urmă dor:
M'a plîns Ana pe mine!..»

«In ceasul cînd va fi să mor
Ca să nu'mi văd dușmanii,
Așterne'mi, maică, binișor
Pe chip năframa Anii...»

MARIA CUNȚANU.

AGATA BÎRSESCU

...Și ne revine de ciți-va ani ca o pasăre pribeagă, — și 'n toiul iernei reapare pe scena patriei ca o viziune primăvăratecă. Iar noi, cu miile îi stăm în cale, ne desmormim la căldura ce revarsă în juru-i, și, nesățioși, sorbim parfumul necunoscut al florilor pe cari, una câte una, ea ni le-aruncă zîmbitoare, din poala ei încercată cu flori de departe, de pe țărături mai bogate, mai pline de soare...

E mai presus de micile 'ndoieli că Agata Birsescu a învins, și că rămîne cea mai puternică personalitate a scenei rominești. E tragediana clasică prin eselență, tragediana pasiunilor mari, a concepțiunilor uriașe. Croită cu dărnicie largă, recunoști într'însa de la prima ochire pasiunea și forța ce izvorăsc la focul rampei din toată făptura ei așa de falnică, din gestul ei plin de siguranță, din sonoritatea glasului, din expresia acelor ochi negri și pătrunzători, din mersul ei arătos, un mers de regină totdeauna mîndră.

De aceea Agata rare-ori încîntă, ea mișcă, — tot d'auna răpește, nu fură. Și, în jocul ei agitat, vijelios, tu *trebuie* s'o urmezi ca un rob tăcut, să uiți prejudecata cu care veniseși, său vr'o asperitate ce te-a izbit, poate din neobicinuință, — și să urci cu dînsa toată scara pasională a rolului, să rîzi cînd ride ea, și tot cu ea să plîngi, cînd durerea ei nu te 'nfiorează și 'ți seacă lacrămile.

De cum apare, singură său pierdută prin mulțimea de figuranți, spectatorul o simte fără s'o mai fi văzut.

E artista de elită pe care ochiul o distinge dintr'o mie, fie că stă, fie că umblă, fie că vorbește, fie că tace: A vorbit? Atunci ești sigur. E în dicțiunea ei ceva nou, neobicinuit... Dar par'că e ceva ce nu 'ți-a plăcut. E un timbru cam aspru, cu nu îndestulă mlădiere, o frazare a cărei muzică particulară 'ți-e par'că străină... O ascultți, și jocul ei te-a prins. O urmărești, o simți în toate nuanțările rolului, te umpli încetul cu încetul de toată pasiunea artistei, puterea ei te mișcă, te zguduie, și în toiul încordărei, țipătul ei îngrozitor te-a 'nghețat, și sub povara acelei emoțiuni covârșitoare, nu te mai știți, închizi ochii, și 'ți pleci capul.

Cînd ai ieșit din teatru, 'ți-ai mai adus oare aminte de primele-î accentu cari aveau ceva nou, neobicinuit?

Și totuși, poate că nu te-ai înșelat... Dar cu ce dărnicie și-a răscumpărat ea șovăirea primelor accentu, cît de ușor te-au făcut cele următoare să uiți pe cele d'întîi!.. Căci, e un talent superior, dar mai presus de toate e o voință. Agata Birsescu, o voință extra-ordinară — cum zice poetul — care a știut să smulgă din mîna avară a naturei, daruri ce păreau a-î fi pentru tot d'auna refuzate. A luptat, și a trebuit să sufere mult în lupta ei, această femeie simțitoare și ambițioasă. Și, poate de aceea, nicăiri ca în roluri de neînfrînată iubire, de ură saü de patimă reținută, de nenoroc și de durere fără margini, calitățile ei dramatice nu strălucesc cu mai multă putere. *Medeea*, *Magda*, *Hero*, *Messalina* sînt mai puțin opera fiecărui dintre autorii lor, cît sînt tragediile propriiei sale ființe. În ele, mai mult de cît în jocul rafinat al tuturilor celor l'alte creațiuni ale ei, Agata ne dă tot ce sufletul ei are mai mare și mai frumos.

E un punct de întîlnire cu Eleonora Duse. Dar pe cînd la geniala italiană, durerea iea adesea aparența unei suferinți înabușite, discrete; pe cînd fizicul ei aproape tace, și numai prin cuta unei mine, saü prin expresia unui gest, sufletul ei vorbește saü strigă în locul ei — durerile Agatei se descarcă cu violență, glasul ei tună, și toată ființa ei vibrează

cu o putere ce ne pătrunde inimile și ne 'nfiorează. Și după fie-care act, cînd cortina se ridică, și sgomotul aplauzelor o rechiamă dintre culise, o vezi reapărînd trudită, sdruncinată din toate fibrele, cu ochii ei mari de-abea iluminați de zîmbetul triumfător al succesului...

E un suflet de erou, rătăcit într'un corp de femeie.

C. XENI.

DIN HEINE

Pe-o dimineată strălucită
Trec prin grădină trist... auz
Cum florile șoptesc, suspină...
Eû însă rătăcesc ursuz.

Se uită 'n calea mea duioase,
Șoptesc încet, suspină 'ncet:
«Impacă-te cu sora noastră,
O palid și 'ntristat poet!»

I. DARIE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

RĂSPUNSURI

D-rei El. M. Loco. Nu vă puteți închipui cu ce plăcere v'am citit versurile. Frumoase, frumoase în toată puterea cuvîntului. E sentiment, e formă, e tot ce trebuie. Ne-am bucurat, parc'am fi găsit o comoară. — Oare este într'adevăr o comoară?... Aveți un caietel ascuns, confident discret, căruia îi spuneți mai de mult gîndurile d-voastră într'o limbă așa de aleasă, și clară și dulce ca un cîntec de privighitoare, sau acestea-s cele dintii destăinuirii, cele dintii bătăi de aripă—pregătirea unui sbor spre cine știe ce înălțimi necunoscute? — În orî ce caz, *talent* v'a dat Dumnezeu — restul îl veți pune d-voastră.

D-lui J. T.-Severin. Peste vr'o două-zeci de ani, poate mai curînd, vom avea toți o singură ortografie. Cea fonetică își face loc din ce în ce mai larg — și 'n cele din urmă va rămînea biruitoare. E încă în cucerire. Academia i-a făcut «mici concesii.» Presa mai toată i s'a supus. Pe literați îi atrage prin caracterul ei hotărît și prin simplitatea ei patriarhală. Are o singură lege — și nu suferă discuții, nici îndoeli. Înlesnește scrisul, și nu-ți dă de lucru — te lasă să cugeți în liniște la ce ai de spus, să-ți cauți vorba care-ți trebuie, «nota justă», — să dispui de toată seninătatea și energia necesară unui «compositor.»

D-lui A. D. Craiova. Adresați-vă librăriei Sococ. Ținem manuscrisul la dispoziția d-voastră. Treceți, sau trimeteți pe cine-va la redacție să-l ia. Pentru noi — nu-i nimic. — Ce vrem? Lucruri alese vrem, nu ceea ce trece prin mîntea orî cui, și nu spuse așa parcă bat mîrginile drumului, și frazele merg pe brînci, și vorbele atîrnă ca niște trențe... Hei, ce vrem noi, nu puteți să ne dați d-voastră.

RED.